

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/aktualnosci/193615,Warsztaty-FKL-Ravensbrück-Historia-i-piętno-na-Przystanku-Historia-IPN-w-Krakowie.html>
26.02.2024, 21:49

Warsztaty „FKL Ravensbrück. Historia i piętno” na „Przystanku Historia” IPN w Krakowie

7 grudnia 2023 r. Na krakowskim Przystanku Historia IPN odbyły się warsztaty edukacyjno-naukowe zatytułowane „FKL Ravensbrück. Historia i piętno”, przeznaczone dla młodzieży klas VIII szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych oraz ich opiekunów/nauczycieli, a szczególnie dla osób chcących przygotować się do udziału w konkursie recytatorskim „W kręgu poezji i prozy lagrowej więźniarek niemieckiego obozu koncentracyjnego Ravensbrück”.

W zajęciach wzięły udział 32 osoby. Wysłuchały wykładów: Roksany Szczypty-Szczęch (IPN w Krakowie) o historii FKL Ravensbrück, prof. Elżbiety Kuty (Stowarzyszenie Rodzina Więźniarek Niemieckiego Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück w Krakowie) o Polkach w FKL Ravensbrück oraz prof. Jadwigi Jośko-Ochojskiej (kierownik Katedry i Zakładu Medycyny i Epidemiologii Środowiskowej Wydziału Nauk Medycznych w Zabrzu Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach) o epigenetycznym dziedziczeniu skutków traumy. Na zakończenie odbyły się warsztaty aktorskie, prowadzone przez aktorkę Ewę Romaniak.

Organizatorzy: Oddział IPN w Krakowie, Stowarzyszenie Rodzina Więźniarek Niemieckiego Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück w Krakowie

Warsztaty „FKL Ravensbrück. Historia i piętno”. Fot. IPN

Warsztaty „FKL Ravensbrück. Historia i piętno”. Fot. IPN

Warsztaty „FKL Ravensbrück. Historia i piętno”. Fot. IPN

Kobiety obóz koncentracyjny w Ravensbrück

Ravensbrück to miejscowość w pobliżu miasta Fürstenberg, leżącego nad rzeką Havela, 85 kilometrów od Berlina. Kobiety obóz koncentracyjny w Ravensbrück założony został w 1939 r. Jako pierwsze osadzono w nim działaczki niemieckiego ruchu oporu i niemieckie komunistki. Pierwszy transport więźniarek przybył prawdopodobnie w marcu, a kilka miesięcy później dotarł pierwszy transport Polek z terenów III Rzeszy Niemieckiej - ze Śląska, Pomorza, Ziemi Lubuskiej i Prus Wschodnich. Późniejsze transporty liczyły nawet 1500 kobiet.

W całym okresie funkcjonowania obozu w latach 1939-1945 przywieziono tam ponad 100 tys. kobiet (niektóre szacunki sięgają liczby 132 tys.). Więziono osoby z całej Europy, jednak największą grupę, niemal 40-tysięczną, stanowiły Polki. To również polskie kobiety (łącznie 74) stanowiły większość więźniarek, na których przeprowadzono bestialskie eksperymenty pseudomedyczne. Spośród nich najmłodsza ofiara miała 16 lat, najstarsza - 45.

Doświadczenia na kobietach przeprowadzono w specjalnie do tego celu wydzielonej części rewiru. Dr Zofia Mączka, polska rentgenolog i lekarka więzienna podzieliła je na dwa rodzaje: operacje z wprowadzeniem infekcji oraz eksperymentalne operacje aseptyczne, obejmujące kości, mięśnie i nerwy. Niektóre więźniarki były operowane kilka razy. Kobiety, które wytypowano do tych eksperymentów, określano potocznie „królikami”. Nie były pytane o zgodę na

Warsztaty „FKL Ravensbrück. Historia i piętno”. Fot. IPN

Warsztaty „FKL Ravensbrück. Historia i piętno”. Fot. IPN

Warsztaty „FKL Ravensbrück. Historia i piętno”. Fot. IPN

poddanie ich eksperymentom. Zwłaszcza na początku procederu, nie miały w ogóle wiedzy, po co są zabierane do izby lekarskiej.

Obóz koncentracyjny w Ravensbrück był miejscem eksterminacji Polek ze wszystkich warstw społecznych. Wśród więźniarek były konspiratorki (harcerki, jaki i żołnierze ZWZ-AK oraz współpracujące z Polskim Państwem Podziemnym), lekarki, prawniczki, artystki: pisarki, malarki, robotnice. W strasznych warunkach walczyły o zachowanie ludzkiej godności i człowieczeństwa. Organizowały tajne nauczanie, uczyły się języków, pisały, organizowały tajne nabożeństwa. Robiły wszystko, by przygotować przede wszystkim inne kobiety do życia w społeczeństwie po odzyskaniu wolności.

Wiele tysięcy Polek osadzonych w Ravensbrück zmarło z wycieńczenia lub zostało zabitych (wśród nich ponad 160 Polek rozstrzelanych w egzekucjach zbiorowych). Blisko 8000 doczekało oswobodzenia. Okaleczone fizycznie i psychicznie, niejednokrotnie nie były w stanie pracować ani założyć rodziny.

W latach 1940–1943 w podziemiach kaplicy na cmentarzu w Fürstenbergu, dopóki nie uruchomiono krematorium na terenie obozu, palono zwłoki więźniarek (w tym także Polek), a prochy zakopywano w nieoznaczonych grobach.

W 1989 r. w czasie kopania grobu na cmentarzu odkryto urny, na których były umieszczone metalowe tabliczki z imionami i nazwiskami oraz datami narodzin więźniarek. Na wieczkach zapisano także datę kremacji i numer listy obozowej oraz nazwę miejscowości „Fürstenberg”, jako miejsca dokonanej kremacji. Wieczka urn trafiły do Muzeum Memorial Ravensbrück – Miejsca Pamięci i Przestrogi.

Dopiero w 2019 r. pracownicy Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN mogli rozpocząć prace na cmentarzu w Fürstenbergu. Już pierwszego dnia poszukiwań odnaleziono urny zawierające prochy i szczątki zamordowanych Polek. Zachowały się też aluminiowe plakietki i tabliczki szamotowe z wybitymi danymi ofiar: ich imionami, nazwiskami, datami narodzin i śmierci, a nawet numery z listy krematoryjnej. Na ich podstawie zidentyfikowano 45 ofiar: m.in. Henrykę Dembowską z córką Małgorzatą, siostry Poborcówny – Irenę i Halinę, Zenonę Kierską, Krystynę Niemirycz. Odnaleziono również metalowe fragmenty ubrań, zapinki.

Prochy rozstrzelanych 45 Polek zostały pogrzebane 6 września 2022 r. na cmentarzu Fürstenberg/Havel. IPN był głównym organizatorem uroczystości, a współorganizatorem – Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych. Uroczystości przygotowano przy wsparciu Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Klubu Byłych Więźniów Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück. Budowę grobu sfinansował Instytut Pamięci Narodowej.

Polecamy

- [Zbigniew Stanuch, Ravensbrück. Historia nie do zapomnienia. Perspektywa polska](#)
- [Zbigniew Stanuch, Ravensbrück. Die Geschichte, die nicht vergessen werden darf. Der Polnische Standpunkt](#)
- [Zbigniew Stanuch, Ravensbrück. A story not to be forgotten. The Polish perspective](#)
- [Ravensbrück – pamięć o ofiarach niemieckiej zbrodni \(zapis dyskusji na IPNtv\)](#)